

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการวิจัยภายใต้หัวข้อ “ผู้ไทศึกษา” เรื่อง “ผ้าครามกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทในบริบทรัฐชาติ 3 ประเทศ” ฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์องค์ความรู้เรื่องผ้าครามกับสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในบริบทของประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลวิจัยจากประชากรวิจัย โดยเน้นปฏิบัติการวิจัยสนาม ณ พื้นที่วิจัยใน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ด้วยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ Key informants การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ รวมถึงศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นก็นำข้อมูลต่างๆ ที่เกิดจากการศึกษาทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์หาคำตอบและความสัมพันธ์ของผ้าครามกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทในบริบทรัฐชาติ 3 ประเทศโดยใช้ระเบียบวิธีทางคติชนวิทยาและมานุษยวิทยาวัฒนธรรม เพื่อชี้ให้เห็นว่าเมื่อผ้าครามถูกนำไปใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง แล้วนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เรื่องผ้าครามใน 3 ประเทศ มีพลวัตและการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสทางสังคม ซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าครามแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ องค์ความรู้เรื่องการถักทอและการสร้างลวดลาย กับองค์ความรู้เรื่องการย้อมคราม องค์ความรู้ประการแรกของชาวผู้ไทในประเทศไทย ลาว และเวียดนาม มีลักษณะของวัฒนธรรมร่วมในการถักทอ กล่าวคือ ชาวผู้ไทมีวัฒนธรรมของการสร้างสรรค์สิ่งทอด้วยการแปรรูปฝ้ายให้เป็นเส้นใยแล้วนำไปย้อมสีก่อนที่จะนำไปทอเป็นผืนผ้าด้วยอุปกรณ์ประเภทที่ ดั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ อุปกรณ์และกระบวนการจึงไม่แตกต่างกัน ส่วนองค์ความรู้เรื่องการย้อมครามทั้งในประเทศไทย ลาวและเวียดนามมีรูปแบบการย้อมครามคล้ายคลึงกัน โดยมีวัตถุดิบสำคัญคือครามที่นำมาหมักให้ได้เนื้อครามแล้วนำไปผสมกับขี้เถ้าก่อนนำไปย้อม ส่วนเทคนิคการย้อมมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมาจากสังคมและวัฒนธรรมแต่ละแห่งเกิดการเรียนรู้เรื่องการย้อมแตกต่างกัน

ด้านการฟื้นฟูผ้าคราม พบว่า การฟื้นฟูในประเทศไทยและลาวเกิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา การฟื้นฟูส่งผลให้ผ้าครามกลับคืนมามีชีวิตและเป็นผ้าที่ได้รับความนิยมของคนสมัยใหม่มากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตลาดผ้าคราม จากเดิมที่เป็นผ้าของชาวบ้านสวมใส่สำหรับทำการเกษตรและดำเนินชีวิตประจำวัน กลายมาเป็นผืนผ้าสำหรับสวมใส่ของคนหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้ชื่นชอบ

ผ้าครามในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพชน และกลุ่มนักเรียน การเปลี่ยนแปลงความนิยมในผ้าครามมาจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น เอกลักษณ์เฉพาะของผ้าย้อมคราม การส่งเสริมและผลักดันจากภาครัฐ การประชาสัมพันธ์คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการทำผ้าครามให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ในทางตรงกันข้ามชาวผู้ไทในประเทศเวียดนามไม่ได้ผลิตผ้าครามเพื่อการค้า หากแต่ทอผ้าและย้อมผ้าด้วยครามเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเฉพาะในบริบทของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากความไม่เข้าใจในประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมของชาติลาวอย่างแท้จริง จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดหลายประเด็น เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ การอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท สังคมและการเมือง ส่วนข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลภาคสนามในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เกิดจากการถูกจำกัดพื้นที่ในการเก็บข้อมูล การแทรกแซงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐเตรียมไว้ ทำให้ได้เห็นข้อมูลไม่รอบด้าน นอกจากนี้ข้อมูลภาคสนามจากทั้งสองประเทศยังมีข้อจำกัดเรื่องเวลาด้วย ทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นลักษณะของความซาบซึ้งในงานวิจัย แต่ประเด็นของการวิจัยยังไม่เด่นชัดนัก

2. การทำวิจัยร่วมและการกำหนดประเด็นในการวิจัยในลักษณะนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการวางกรอบและแนวคิดการวิจัย การดำเนินการวิจัย วินัยของนักวิจัย การเรียบเรียงผลการวิจัย และการนำเสนองานวิจัย เพราะจะทำให้งานวิจัยมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย สามารถตอบโจทย์วิจัยที่เป็นจุดเน้นของมหาวิทยาลัยและสามารถที่จะพัฒนากรอบวิธีคิดของนักวิจัยในโอกาสต่อไปได้